

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

**СИНТАГМИ СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ :
ПРОЛЕГОМЕНИ ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ**

до 80-річчя від дня народження
доктора юридичних наук, професора Юрія Миколайовича Оборотова
матеріали
всеукраїнської науково-практичної конференції

14 вересня 2026 року

Одеса
2026

Матеріали подано в авторській редакції

Синтагми сучасної юриспруденції : пролегомени правові інноватики. Пам'яті проф. Ю. М. Оборотова : (до 80-річчя від дня народж. д. ю. н., проф. Ю. М. Оборотова) : матер. Всеукр. наук.-практ. конф.(Одеса, 14 верес. 2026 р. Одеса : Нац. ун-т «Одеська юрид. академія», 2026. 274 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.33882>

Матеріали конференції, вміщені у цьому збірнику, відображають прагнення представників української правничої науки осмислити методологічне значення наукової спадщини Ю. М. Оборотова та розглянути актуальні проблеми розвитку сучасної юриспруденції. У працях авторів досліджуються питання методології юридичної науки, традиційні та інноваційні напрями розвитку права, трансформація держави, зміна правової реальності під впливом глобалізаційних, інтеграційних, інформаційних і технологічних процесів.

Окрему увагу приділено проблемам цифровізації права, ролі штучного інтелекту у трансформації юридичної діяльності, зміні форм правового регулювання, розвитку правової системи в умовах європейської інтеграції, а також переосмисленню фундаментальних категорій загальної теорії права та держави.

Чувакова Ганна Михайлівна

Національний університет «Одеська юридична академія»

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри

Загальної теорії права та держави

DOI:

АНОМАЛІЇ ПРАВОВОЇ СФЕРИ ЯК ФАКТОР ДЕФОРМАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Право – це один із основних механізмів упорядкування суспільних відносин, гарантування стабільності соціального розвитку й взаємодії приватних та публічних інтересів. Висока ефективність правового регулювання визначається не тільки якістю нормативно-правових актів, а й залежить від рівня правосвідомості та правової культури громадян, а також діяльності державних інститутів.

На сьогодні правова система України функціонує у доволі складному соціальному, політичному та інформаційному середовищі. Вказане зумовлює, з одного боку, позитивну динаміку у сфері правового регулювання, а з іншого передбачає й виникнення певних деформацій у реалізації правових норм. У державно-правовому регулюванні існує чимало негативних явищ і чинників, які здійснюють безпосередній вплив на ефективність функціонування державного механізму.

Проблема аномалій правової сфери вважається досить поширеною як у науковій, так і в практичній сферах, вона проявляється у свідомості людей, культурі, політиці, законотворчості, в державній, громадській діяльності, а також серед представників певних груп населення. Водночас рівень соціальної безпеки безпосередньо залежить від світоглядної зрілості населення та єдності суспільства навколо спільних цілей і цінностей, тому дослідження правових аномалій як чинника загроз соціальній безпеці набуває особливої актуальності в сучасних умовах [1, с. 110].

Загалом аномалії правової сфери являються відхиленнями від належного, нормативного стану функціонування права. Однак аномалії не варто розглядати

лише крізь призму безпосередніх правопорушень. Наприклад, вони можуть виникати ще на етапі нормотворчості, проявлятися у тих чи інших розбіжностях законодавства, недосконалості юридичних процедур, викривленні правових цінностей або набувати форми неправомірної поведінки.

Вважається, що деформації правосвідомості та правової культури є одними з найбільш небезпечних для правового регулювання. Як наслідок, правовий нігілізм, цинізм, недовіра до державних інституцій, виправдання неправомірної поведінки та вибіркове ставлення до права породжують поширення різних видів аномалій. Підвищення рівня правосвідомості та правової культури суспільства вимагає підвищення рівня та якості організації правового виховання, яке здійснюється шляхом навчання, пропаганди, агітації, самовиховання.

Термін «деформації (від лат. deformation – спотворення) правосвідомості» визначається як таке, що дає змогу описати зміни її стану під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, за яких у її окремих носіїв, соціальних груп чи у більшості населення формується перекручена (відхилена від норми) картина правової дійсності, а також цінності, ідеї, уявлення, настрої, емоції та моделі поведінки, що можуть призвести до негативних соціальних наслідків [2, с. 199].

Заслуговує на окрему увагу позиція вітчизняних вчених, які як фактори, що спричиняють деформацію правосвідомості, виокремлюють воєнні конфлікти, що зумовлюють формування нової структури і цінностей права, спрямовані на досягнення миру і перемоги, збереження державності та суверенітету влади [3, с. 37], а також певні риси особистості, низький рівень самоконтролю, що зумовлюють формування маргінальної свідомості [4, с. 83].

На думку О. В. Макарової, правовий нігілізм – це прямий наслідок відсутності довіри до судової системи та правоохоронних органів, коли люди не бачать ефективних механізмів захисту своїх прав і свобод [5, с. 51].

Головною причиною виникнення і поширення правового нігілізму в Україні є деформація правосвідомості, яка являє собою негативне соціально-

правове явище, виникненню якого передують історичні, соціально-економічні, політичні та інші причини і яке виявляється у викривлених поглядах, ідеях, переконаннях носіїв правосвідомості про цінність права та його роль у суспільному житті, законність, правопорядок.

Доцільно виокремити правові колізії, як один з видів аномалій правової сфери, що впливає на деформації правового регулювання. Це певні суперечності між правовими нормами, нормативно-правовими актами або окремими положеннями законодавства. При цьому ускладнюється вибір належних норм права, створюється ризик неоднакового правозастосування, що в подальшому може негативно позначатися на реалізації суб'єктивних прав. Не менш значущими є прогалини в праві, за яких ті чи інші суспільні відносини потребують конкретного юридичного впорядкування. У результаті чого доводиться використовувати спеціальні юридичні механізми їх подолання, що зі свого боку не завжди гарантує однаковість правозастосування.

Окреме місце серед аномалій правової сфери посідає зловживання правом, тобто використання особою законних прав всупереч їхньому призначенню, порушуючи принципи справедливості, рівності, доцільності. За таких умов право використовується не для реалізації законного інтересу, а для досягнення власної мети, яка може суперечити суспільній корисності.

Суттєвим фактором деформації правового регулювання в Україні залишаються корупційні прояви. Корупція має здатність впливати на появи тих чи інших аномалій правової сфери, законний механізм дії правових норм, а юридично встановлені правила можуть підмінятися різноманітними способами, в наслідок чого право втрачає властивість універсального регулятора.

Вищевказані деформаційні процеси, які зумовлені фактичним ігноруванням основних конституційних принципів, створюють чималі проблеми у функціонування державних інституцій, а також перешкоджають формуванню демократичних інститутів, без яких правове регулювання практично не може досягти своєї поставленої мети.

Безпосередній вплив аномалій на правове регулювання проявляється, перш за все, у зниженні його ефективності. Правове регулювання втрачає здатність забезпечувати належну поведінку осіб, прогнозованість юридичних наслідків і стабільність суспільних відносин. Крім того, поширення аномалій може спричиняти зниження авторитету права, збільшення кількості правопорушень й поглиблення недовіри до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Підкреслимо, що подолання аномалій правової сфери має важливе не тільки теоретичне, а й практичне значення. Першочергового значення набуває вдосконалення законодавства, підвищення рівня правової культури та довіри до права. Здатність своєчасно виявляти аномалії та запобігати їх поширенню є важливою передумовою забезпечення ефективності правового регулювання. Таким чином, варто зазначити, що подолання аномалій правової сфери є необхідним задля зміцнення правопорядку та розвитку України як правової держави.

Отже, аномалії правової сфери, як один із факторів деформації правового регулювання, виступають негативним соціально-правовим явищем, оскільки викривлено відображають правову дійсність і виражають негативне ставлення до чинної правової системи й правопорядку загалом. Тому, підсумовуючи викладене, закономірними наслідками деформацій правового регулювання вважаються порушення основоположних прав та свобод людини, неможливість забезпечення верховенства права, законності у суспільстві та труднощі у побудові правової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. М. Ю. Рязанов, Г. М. Чувакова Аномалії правової сфери в контексті правової спадщини: генезис, прояви та вплив на сучасний правовий розвиток. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». Випуск № 01, 2026, частина 1. С. 108-112. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.1.16>

2. М. П. Козирєв Чинники та форми деформації правосвідомості. *Науковий вісник 2016 Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна.* С. 197-206. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1040/1/2016-2.23.pdf>

3. Пархоменко Н. М. Трансформація ціннісних засад права та правотворчої діяльності в умовах воєнного стану. *Правова держава: Щорічник наукових праць.* 2023. № 34. С. 37-47. DOI: 10.33663/1563-3349-2023-34-37-46

4. Пархоменко Н. М., Тимошенко В. І. Детермінанти та наслідки деформації індивідуальної правосвідомості за негативних умов сучасного світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.* 2024. Випуск 81. Частина 1. С. 81-87. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.12>

5. Макарова О. В. Правовий нігілізм: теоретико-правовий аспект : дис. ... к. ю. н : 12.00.01 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 186 с. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f7914bea-ac23-450d-8c09-278003a41ddc/content>

Ключові слова: аномалії, аномалії правової сфери, деформації, деформації правової сфери, правова система, правовий нігілізм.

Key words: anomalies, anomalies of the legal sphere, deformations, deformations of the legal sphere, legal system, legal nihilism.

Завальнюк Ірина Володимирівна	
ПРИНЦИП ІСТОРИЗМУ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ У	
СВІТЛІ ІДЕЙ ЮРІЯ ОБОРОТОВА.....	70
Ямборко В'ячеслав В'ячеславович	
КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПІДХІД У СУЧАСНИХ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	
.....	75
СЕКЦІЯ 2. РОЗМАЇТТЯ ЮРИДИЧНИХ ДОКТРИН ТА НАПРЯМІВ ПРАВОЇ НАУКИ.....	80
Туляков Вячеслав Олексійович	
КРИМІНАЛЬНО-ПРОВОА ІННОВАТИКА: МЕТОДОЛОГІЯ ПИТАННЯ.....	80
Кельман Михайло Степанович	
ПІДХОДИ, ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У СВІТОВІЙ ТА	
УКРАЇНСЬКІЙ ПРАВНИЧІЙ ТЕОРІЇ	90
Єзеров Альберт Анатолійович	
ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ: ПРИРОДА, МЕТОДОЛОГІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ.....	955
Тімофєєва Лілія Юрївна	
ПРОВОА ІННОВАЦІЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: СИНТАГМАТИЧНИЙ ВИМІР	
НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ Ю.М. ОБОРОТОВА.....	100
Нікітін Володимир Вікторович	
ПРИВАТНЕ ПРАВО У ПУБЛІЧНОМУ РЕЄСТРІ: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	
ДВОЇСТОЇ ПРИРОДИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ РЕЧОВИХ ПРАВ.....	105
Кельман Ростислав Михайлович	
СПІВВІДНОШЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ НАУКИ ТА КРИМІНАЛЬНОГО	
ЗАКОНОДАВСТВА: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ	110
Нуржан Максатов	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE TRANSFORMATION OF MODERN	
JURISPRUDENCE: FORMATION OF A NEW LEGAL PARADIGM IN THE REPUBLIC OF	
KAZAKHSTAN	117
Дудник Руслана Миколаївна	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРАВА ЯК ПРОЯВ ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ	
АСПЕКТ	124
Чувакова Ганна Михайлівна	
АНОМАЛІЇ ПРАВОВОЇ СФЕРИ ЯК ФАКТОР ДЕФОРМАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	
.....	1288
Іванчук Віра Євстафіївна	
ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНФРАСТРУКТУРА ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ	13333
Шандрук Сергій Миколайович	
АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ	
.....	1377